

A fiatalok jogokhoz való hozzáférése

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága által 2016. szeptember 28-án elfogadott

CM/Rec(2016)7. számú ajánlás

és magyarázó feljegyzés

Európa Tanács

TARTALOM

CM/Rec(2016)7. SZÁMÚ AJÁNLÁS 5

MAGYARÁZÓ FELJEGYZÉS 15

I. Bevezetés 15

II. Miért szükséges a fiatalok jogokhoz való hozzáféréséről szóló ajánlás? 16

III. Általános megfontolások 17

IV. A kidolgozás folyamata 19

V. A megoldani kívánt problémák 21

VI. Mit tartalmaz az ajánlás? 22

VII. Következtetés 35

A Miniszteri Bizottság

CM/Rec(2016)7. számú ajánlása

a tagállamoknak a fiatalok jogokhoz való hozzáféréséről szóló kutatásról

(A Miniszteri Bizottság 2016. Szeptember 28-án, a Miniszterhelyettesek 1266. találkozásán fogadta el)

A Miniszteri Bizottság az Európa Tanács alapszabálya 15.b cikkének értelmében, tekintettel arra, hogy az Európa Tanács célja az, hogy nagyobb egységet érjen el tagjai között a közös örökségüket alkotó eszmények és elvek védelme és valóra váltása, valamint gazdasági és társadalmi fejlődésük elősegítése céljából;

tekintetbe véve az Emberi Jogok Európai Egyezményét (ETS No. 5) és a Módosított Európai Szociális Kartát (ETS No. 163),

figyelembe véve az ENSZ Gyermekjogi Egyezményét és annak jegyzőkönyveit; emlékeztetve a Parlamenti Közgyűlés 2015 (2013). számú, „A fiatalok alapvető jogokhoz való hozzáférése” címet viselő ajánlására és a Parlamenti Közgyűlés 1978 (2011). számú, „A fiatalok jogairól szóló európai keretegyezmény felé vezető út” című ajánlására, valamint a Miniszteri Bizottság ezen ajánlásokra adott válaszaira;

emlékeztetve a Miniszteri Bizottságnak az Európa Tanács ifjúságpolitikájáról szóló CM/Res(2008)23. számú állásfoglalására;

emlékeztetve az Európa Tanács Helyi és Regionális Önkormányzati Kongresszusának 386 (2015). számú „A fiatalok részvételét gátló akadályok lebontása: egy közvetítőnyelv elfogadása a helyi és regionális hatóságok, valamint a fiatalok számára” című állásfoglalására és az Európa

Tanács Helyi és Regionális Önkormányzati Kongresszusának 128 (2003). számú, a fiatalok helyi és regionális közéletben való részvételéről szóló átdolgozott európai kartára vonatkozó ajánlására;

emlékeztetve a Miniszteri Bizottság tagállamoknak címzett vonatkozó ajánlásaiban, különösen a hátrányos helyzetű környékről származó fiatalok szociális jogokhoz való hozzáféréséről szóló CM/Rec(2015)3. számú ajánlásban, a fogyatékos gyermekek és fiatalok teljes társadalmi bevonásának biztosításáról szóló CM/Rec(2013)2 számú ajánlásban, a színvonalas oktatás biztosításáról szóló CM/Rec(2012)13. számú ajánlásban, a 18 éven aluli gyermekek és fiatalok részvételéről szóló CM/Rec(2012)2. számú ajánlásban, a fiatalok tájékoztatásáról szóló CM/Rec(2010)8. számú ajánlásban, az Európa Tanács demokratikus állampolgárságra nevelésről és emberi jogi nevelésről szóló kartájára vonatkozó CM/Rec(2010)7. számú ajánlásban, az autista gyermekek és fiatalok neveléséről, oktatásáról és társadalmi bevonásáról szóló CM/Rec(2009)9. számú ajánlásban, a nemek közötti esélyegyenlőség normáiról és mechanizmusairól szóló CM/Rec(2007)17. számú ajánlásban és a nemzeti ifjúsági tanácsok ifjúsági politika kidolgozásában játszott szerepéről szóló Rec(2006)1. számú ajánlásban meghatározott, meglévő elvek alkalmazására;

abban a meggyőződésben, hogy a fiatalok komoly képességekkel rendelkeznek, és alapvető szerepet töltenek be Európa alakításában, de mélységes aggodalommal tekintve arra, hogy a szisztematikus gazdasági és társadalmi nehézségektől szenvedő öregedő társadalmakban a fiatalok szociális helyzete romlik, és hogy a demokrácia csorbát szenved, mert a tagállamok kudarcot vallanak a fiatalok demokratikus folyamatokba való bevonása terén;

elismerve az Európa Tanács ifjúságügyi tevékenységét az emberi jogok, a társadalmi bevonás, a kultúrák közötti párbeszéd, az esélyegyenlőség és a fiatalok aktív részvételének előmozdítására irányuló ifjúságpolitikák támogatása terén;

hangsúlyozva a társírányítás Európa Tanács ifjúsági szektora által alkalmazott elvének és gyakorlatának a fontosságát;

szem előtt tartva különösen az Európa Tanács korábbi ifjúsági miniszteri konferenciáinak az eredményeit – a 2008-ban Kijevben elfogadott „Az Európa Tanács ifjúságpolitikájának jövője: Agenda 2020” című és a 2012-ben Szentpéterváron elfogadott „A fiatalok jogokhoz való hozzáférése: innovatív ifjúságpolitikák kidolgozása” című dokumentumokat –, valamint az utóbbi konferenciát megelőző ifjúsági rendezvény következtetéseit;

ismételten hangsúlyozva azt, hogy társadalmaink fejlesztésében alapvető szerepe van a fiataloknak és az ifjúsági szervezetek által végzett munkának, és kiemelve azt, hogy a fiatalok személyes fejlődésének és önállóvá válásának előfeltétele az, hogy jogaikat gyakorolhassák;

tekintettel arra, hogy az emberi jogokra, demokráciára és jogállamiságra épülő kultúra lényeges eleme az, hogy a fiatalok akadálytalanul és teljes körűen gyakorolhassák jogaikat, és tudomással azokról az Emberi Jogok Európai Bírósága ítélezési gyakorlatának, illetve a Szociális Jogok Európai Bizottsága határozatainak és következtetéseinek a felülvizsgálata során azonosított esetekről, amikor az Emberi Jogok Európai Egyezménye, illetve az Európai Szociális Karta ezen szervezetek általi értelmezése a fiatalok jogainak megsértéséhez vagy megtagadásához vezetett, és amelyeket a THESEUS – a Bíróság gyermekek jogaival kapcsolatos ítélezési gyakorlatát tartalmazó esetjogi adatbázis – és 2014-ben az Európa Tanács is közzétett;

hangsúlyozva, hogy mint minden más nemzedéket, a fiatalokat is megilleti az emberi jogok és a nemzeti és nemzetközi jog szerinti minden egyéb jog teljes körű élvezete, kivéve a kiskorúak védelmét szolgáló indokolt jogi kivételeket,

I. ajánlja, hogy a tagállamok kormányai a következők révén javítsák a fiatalok jogokhoz való hozzáférését:

1. lépjenek fel a sok fiatal által tapasztalt, az Emberi Jogok Európai Egyezményének 14. cikkében kifejezetten említett alapokon vagy az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatában meghatározott bármely egyéb formában gyakorolt megkülönböztetéssel szemben,¹ különös figyelmet szentelve a sokrétű identitás és az interszekcionalitás jelenségének;

2. szüntessék meg minden jogi, igazgatási és gyakorlati akadályát annak, hogy a fiatalok gyakorolhassák a békés gyülekezés jogát, és szabadon hozhassanak létre szövetségeket és szakszervezeteket, azokhoz szabadon csatlakozhassanak, és szabadon tevékenykedhessenek azokban;

3. ifjúságpolitikáikat minden szinten úgy dolgozzák ki vagy fejlesszék, hogy azok hatékonyabban szolgálják a fiatalok jogokhoz való hozzáféréseinek előmozdítását és megkönnyítését, különös hangsúlyt fektetve a következő problémákra:

- a színvonalas oktatásban való részvétel akadályai;
- nehézségek a tisztességes, igazságos és kedvező munkakörülményekkel járó, biztos, állandó és értelmes állás vagy a színvonalas gyakornoki munka szerzése terén, amelyeket az oktatásból kikerülve sok fiatal tapasztal;
- a továbbtanuláshoz kapott megfelelő támogatás hiánya, többek között munkanélküliség időszakában;
- a szociális és egészségügyi szolgáltatások képtelensége a fiatalok sajátos igényeinek megfelelő kielégítésére;

1. Lásd a Magyarázó feljegyzés 23. bekezdését.

- a bizonytalan élethelyzetek kedvezőtlen következményei a fiatalok jóllétére és biztonságára nézve;
- elégtelen társadalmi részvételi lehetőségek, különösen a fiatalok életét közvetlenül érintő döntéshozatal terén, a részvételre ösztönző és felkészítő következetes politika és a tényleges részvételt lehetővé tévő mechanizmusok vagy struktúrák hiánya;
- az ifjúsági kezdeményezések, valamint a fiatalok által irányított és független ifjúsági szervezetek elégtelen vagy nem létező pénzügyi támogatása;

4. a fiatalok jogokhoz való hozzáféréseinek javítását összehangoltan, az érintett szakpolitikai területekkel folytatott nemzetközi, nemzeti és regionális szintű együttműködésre építve közelítsék meg. Ennek érdekében a következőket kell tenniük a tagállamoknak:

- a rendelkezésre álló ismeretek alapján elemezzék kritikusan és mélyrehatóan azokat a problémákat, amelyekkel a fiatalok jogaik gyakorlása során szembesülnek, és vegyék fontolóra a nemzedékek közötti szolidaritás megkövetelését minden olyan politikára vonatkozóan, amelynek hatásai hosszú távon jelentkeznek. Az elemzést szakértők, szakpolitikusok, ifjúsági munkások, valamint ifjúsági szervezetek, szakszervezetek és civil szervezetek képviselőinek a bevonásával végezzék. Amennyiben lehetséges, az adatok lebontása és elemzése segítségével határozzák meg a kirekesztett vagy marginalizált fiatalok tapasztalatait. Rendszeres időközönként értékeljék az előrehaladást;
- szükség esetén vizsgálják felül a hatályban lévő és tervezett jogszabályokat, fogadjanak el a jogok gyakorlását elősegítő vagy biztosító jogszabályi rendelkezéseket, és módszeresen szüntessék meg a fiatalok jogokhoz való hozzáféréseinek minden jogi akadályát;
- az ifjúságpolitika által érintett érdekelttekkel – köztük az ifjúsági szervezetekkel és a nemzeti ifjúsági tanácsokkal – egyeztetve vegyék fontolóra, hogy milyen további intézkedésekkel javíthatják a fiatalok jogokhoz való hozzáférést;
- amennyiben szükséges, módosítsák a fiatalokkal foglalkozó intézmények és szolgáltatásaik felépítését és működését annak érdekében, hogy hatékonyabban támogathassák azokat abban, hogy az esélyegyenlőséget szem előtt tartva elégeítsék ki a fiatalok valamennyi csoportjának az igényeit, és emellett fejlesszék ezen intézmények fiatalokkal foglalkozó munkatársainak a kompetenciáit és készségeit;

5. olyan stratégiákat alakítsanak ki a fiatalok emberi jogokhoz való hozzáféréseinek a javítására, amelyek az emberi jogok egyetemes és oszthatatlan voltát, valamint a megkülönböztetés-mentesség és esélyegyenlőség, a nemek közötti egyenlőség, az elszámoltathatóság, a demokrácia, a részvétel és a nemzedékek közötti szolidaritás elveit tükrözik. Ezekben a stratégiákban ismerjék el, hogy az ifjúsági munka különösen értékes szerepet játszhat a fiatalok jogokhoz való hozzáféréseinek a megkönnyítésében;

6. a fiatalok jogokhoz való hozzáféréseinek előmozdítására és megkönnyítésére irányuló szakpolitikák és programok kidolgozása és végrehajtása során vegyék figyelembe az ezen ajánlás függelékben javasolt intézkedéseket, és ösztönözzék a helyi és regionális hatóságokat arra, hogy ugyanezt tegyék;

7. gondoskodjanak ennek az ajánlásnak és függelékének a lefordításáról és az illetékes hatóságok, valamint az érdekelték körében történő terjesztéséről annak tudatosítása érdekében, hogy a fiatalok jogokhoz való hozzáférést támogatni és védelmezni kell.

II. Vállalja, hogy az ajánlás elfogadását követő öt év elteltével megvizsgálja a tagállamok annak nyomán tett intézkedéseit.

Függelék a CM/Rec(2016)7. számú ajánláshoz

1. Alkalmazási kör és cél

Az ajánlás a fiatalok jogokhoz való hozzáféréseinek a javítását célozza, és nem magukkal a jogokkal foglalkozik. A hozzáférést olyan intézkedéseken keresztül kívánja javítani, amelyek egyrészt elősegítik, hogy a fiatalok tudatában legyenek annak, hogy milyen jogokat élvezhetnek, és mit tehetnek jogaik megsértése esetén, másrészt megszüntetik a jogok gyakorlását gátló jogi politikai és társadalmi akadályokat. Hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a tagállamok rendszeresen ellenőrizzék a jogsértéseket, fellépjenek azok ellen, és jogi rendelkezések révén megfelelő védelmet biztosítsanak. Az ajánlás minden olyan fiatalra vonatkozik, aki életkora miatt korlátokba ütközik az emberi jogok és alapvető szabadságok teljes körű élvezete, valamint az aktív társadalmi részvétel terén. A „fiatalok” és „ifjúság” szavak által jelölt korosztályt minden tagállamnak a maga jogi és alkotmányos kereteinek megfelelően kell meghatározni.

2. Alapelvek

Az ajánlás a bevezető hivatkozásokban említett, már létező jogi eszközökbe foglalt következő elvekre épül:

- a fiatalok jogokhoz való hozzáférése elengedhetetlen ahhoz, hogy napjaink Európájában az emberi jogokra, demokráciára és jogállamiságra épülő kultúra alakulhasson ki;
- az ifjúsági szervezetek és az ifjúsági munka döntő szerepet játszanak a fiatalok jogokhoz való hozzáféréseinek biztosításában és aktív állampolgárságának támogatásában;
- a jogokhoz való hozzáférés megköveteli, hogy a fiatalok, ifjúsági szervezetek és ifjúsági munkások tájékoztatásban és oktatásban részesüljenek a fiatalokat megillető jogokkal és a jogaik sérülése esetén rendelkezésükre álló lehetőségekkel kapcsolatban;
- a fiatalok társadalmi életben és döntéshozatalban való tevékeny és eredményes részvételét már kora gyermekkortól kezdve védeni és ösztönözni kell;
- a fiatalokat megillető jogok és szabadságok teljes körű gyakorlását minden megkülönböztetés nélkül kell biztosítani. Ennek elérése érdekében külön figyelmet kell fordítani az esélytelenebbekre, köztük a hátrányos megkülönböztetés által érintett fiatalokra.

3. Intézkedések

A fiatalok jogokhoz való hozzáféréseinek előmozdítása és megkönnyítése érdekében a tagállamoknak a következő kezdeményezéseket kell tenniük.

3.1. Az oktatáshoz való hozzáférés tekintetében:

- beruházás a színvonalas és bevonó szemléletű – formális és nem formális – oktatásba;
- az oktatáshoz való hozzáférés biztosítása mindenki számára, az akadályok felszámolása, és az oktatás elvégzését támogató és ösztönző mechanizmusok felállítása;
- az oktatáshoz való hozzáférés gazdasági, földrajzi és fizikai akadályainak lebontása és megfelelő diáktámogatási szolgáltatások nyújtása;
- a nem formális tanulás és az ifjúsági munka elismerésével kapcsolatos erőfeszítések fokozása (strasbourgi folyamat), a minőségi normáknak való megfelelés biztosítása a szakképzés, a felsőoktatás és a képesítések terén (bolognai és koppenhágai folyamat).

3.2. A fiatalok autonómiája és társadalmi bevonása tekintetében:

- ifjúságpolitikák kidolgozása és az ifjúsági munka fejlesztése minden szinten;
- az oktatásból a munkaerőpiacra történő átlépés zökkenőmentessé tétele, biztosítva azt, hogy az átmenet folyamatának fontos lépéseként elismert gyakoronkoskodás vagy tanonckodás egyértelmű oktatási értékkel bíró, megfelelően fizetett és szabályozott, hasznos szakmai tapasztalatszerzési lehetőség legyen;
- a fiatalok megfelelő életszínvonalat biztosító, színvonalas munkahelyen történő elhelyezkedését gátló akadályok eltávolítása;
- a fiatalok szociális juttatásokhoz, hitelhez és lakástámogatásokhoz való hozzáférését biztosító, testre szabott intézkedések;
- a fiatalok szociális jogokhoz való hozzáféréseinek megkönnyítése az Európai Szociális Karta rendelkezéseinek eredményesebb végrehajtása révén;
- a vidéki térségben és hátrányos helyzetű környéken élő fiatalok sajátos igényeit tükröző szakpolitikák, amelyek ezeket az igényeket az oktatáshoz, foglalkoztatáshoz, lakhatáshoz és közlekedéshez való hozzáférés javításán keresztül kívánják kielégíteni.

3.3. A fiatalok mobilitása tekintetében:

- további támogatás ahhoz, hogy származási országától, háttérétől vagy esetleges fogyatékoságától függetlenül minden fiatalnak és különösen az önkénteseknek egyenlő mobilitási esélyei legyenek, többek között a jelenlegi európai programok szélesebb körű alkalmazása, a vízumeljárások egyszerűsítése és a mobilitás programokban való részvételi lehetőség eredményeként;
- a politikai, szociális vagy gazdasági okból más országba költöző fiatalok előtt álló kihívások kezelése a jogokhoz való hozzáférésük csorbitása nélkül.

3.4. Az aktív állampolgárság, demokrácia és részvétel tekintetében:

- a fiatalok és ifjúsági szervezetek szakpolitikák kidolgozásában való érdemi részvételét támogató mechanizmusok létrehozása, többek között a társirányítás elvei alapján és lehetőség szerint helyi és regionális, azaz a fiatalokhoz legközelebbi szinteken is;
- a fiatalok által vezetett, független demokratikus szervezetek és nemzeti ifjúsági tanácsok elismerése és támogatása olyan csatornákként, amelyeken keresztül minden fiatal részvétele és bevonása megvalósulhat;
- a szabad gyülekezés, egyesülés és véleménynyilvánítás lehetőségének megkönnyítése minden fiatal számára, többek között a kiegészítő eszközként alkalmazott e-részvételen keresztül;
- annak biztosítása, hogy a fiatalok a részvételről és a demokráciáról az iskolában tanulhassanak és gyakorlati tapasztalatokat szerezhessenek;
- a fiatalok demokratikus részvételét korlátozó akadályok megszüntetése, például a választási rendszerek felülvizsgálata és adott esetben a választójogi korhatár leszállítása révén, továbbá biztosítva azt, hogy a választójogot gyakorolhassa mindenki, aki választható, akár egyszerű szavazás, akár választásokon való indulás formájában.

3.5. A sokszínű társadalmakban való együttélés tekintetében:

- fellépés a megkülönböztetés, az intolerancia és a kirekesztés ellen ott, ahol ezek a problémák léteznek, felhasználva ehhez az ifjúsági szervezetek szaktudását, eredményesebbé téve a marginalizált fiatalok részvételét és bevonását, továbbá erősítve az interkulturális kompetenciákat és a nemzetközi megértést a fiatalok és az ifjúsági szervezetek körében;
- a sokszínűsége, társadalmi kohézióra és bevonásra épülő békés társadalmak tisztelet, tolerancia és kölcsönös megértés szellemében történő megvalósításában való részvétel ösztönzése és támogatása a fiatalok és az ifjúsági szervezetek körében;
- a béketeremtés és a párbeszéd előmozdítása konfliktussal sújtott és konfliktushelyezeten túljutott régiókban a rendelkezésre álló programok és eszközök, köztük a tömegmédia felhasználásával, a békés környezet újbóli megteremtésének elősegítése érdekében;
- a kormányzati szervek és az ifjúsági szervezetek közötti együttműködés lehetővé tétele és az Európa Tanács demokratikus állampolgárságra nevelésről és emberi jogi nevelésről szóló kartája végrehajtásának útjában álló bürokratikus és politikai akadályok megszüntetése;
- az Emberi Jogok Európai Egyezménye 14. cikkében és más megkülönböztetésellenes nemzetközi okmányokban foglaltak eredményes végrehajtásának az előmozdítása és az Emberi Jogok Európai Egyezménye 12. Jegyzőkönyve ratifikálásának a fontolóra vétele;
- a migráns háttérű fiatalok bevonásának további ösztönzése.

3.6. Az információhoz és védelemhez való hozzáférés:

- a fiatalok jogainak tudatosítását célzó, hosszú távú stratégiák kidolgozása és támogatása az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye 42. cikkében foglaltaknak megfelelően;
- a demokratikus állampolgárságra nevelés és az emberi jogi nevelés beépítése a formális oktatásban használt tantervekbe és a nem formális tanulásba, a gyermekjogi nevelésre is figyelmet fordítva;
- a szakmai képességek fejlesztése és a jogokhoz való hozzáférés megkönnyítése az ifjúsági munkások és a közvetlenül a fiatalokkal foglalkozó egyéb szakemberek körében képzés, a gyakorlatok cseréjére biztosított lehetőség, valamint megfelelő erőforrások rendelkezésre bocsátása révén;
- a nyilvánosság, a fiatalok és a szakemberek figyelmének felhívása a fiatalok jogokhoz való hozzáféréseinek kérdésére nyilvános tájékoztató és felvilágosító programok segítségével;
- a hatékony mechanizmusok a fiatalok jogaival, valamint az azok megsértése vagy megtagadása esetén rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségekkel kapcsolatos információnyújtás és tanácsadás céljára. Ezeket a mechanizmusokat elérhetővé kell tenni a fiatalok valamennyi csoportja, különösen a hátrányos megkülönböztetés vagy társadalmi kirekesztés kockázatának kitétek és az esélytelenebbek számára. Mindezeket túl jogi tanácsadást és képviselőket kell biztosítani azoknak a fiataloknak, akik ezek igénybevételét egyébként nem engedhetnék meg maguknak;
- megfelelő és független emberi jogi intézmények – például ombudsmani hivatal – létrehozása (a párizsi alepelvekkkel összhangban), amennyiben még nem léteznek ilyenek, a fiatalok jogokhoz való hozzáférése tiszteletben tartásának és védelmének biztosítása érdekében;
- a Módosított Európai Szociális Karta és a kollektív panaszok rendszerét megeremtő Kiegészítő Jegyzőkönyv (ETS No. 158) ratifikálása;
- az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye Harmadik Fakultatív Jegyzőkönyvének ratifikálása, amely lehetővé teszi a jogsérelmet elszenvedett gyermekek és képviselőik számára, hogy miután minden hazai jogorvoslati lehetőséget kimerítettek, bejelentést vagy panaszt nyújtsanak be az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának;
- rendszeresen szerkesztett esetjogi gyűjtemények támogatása, amelyek lehetővé teszik a döntéshozók számára, hogy jobban megértsék a fiatalok jogainak megsértésével kapcsolatos ügyeket és azt, hogy a már létező jogi eszközök milyen fokú védelmet biztosítanak.

3.7. Az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés tekintetében:

- átfogó és az életkornak megfelelő, a szexuális és reprodukciós egészség témakörét is lefedő egészségre nevelés beépítése a nem formális oktatásba és az iskolai tantervekbe;
- átfogó és az életkornak megfelelő tájékoztatás egészségügyi szolgáltatásokról és a fiatalok által igénybe vehető támogatásról;
- átfogó és az életkornak megfelelő tájékoztatás az egészséges életmódról, a mozgást és az egészséges táplálkozást is beleértve;
- a fiataloknak szóló tudatosító kampányok az egészségi kockázatok és megelőzésük témakörében, az egészségügyi ellátás igénybevételének lehetőségeire és az orvosi titoktartás garanciáira vonatkozó tájékoztatást is beleértve;
- képzési lehetőségek biztosítása a fiatalokkal kapcsolatba kerülő egészségügyi dolgozók számára;
- a fiatalok érzelmi fejlődését és jóllétét támogató holisztikus és megelőző szolgáltatások;
- ingyenes és személyre szabott szexuális és reprodukciós egészségügyi szolgáltatások;
- ingyenes tanácsadás elérhetővé tétele azoknak a fiataloknak, akik azt igénylik, és amikor azt igénylik, különösen az erőszak, kizsákmányolás és bántalmazás áldozatai számára;
- könnyen és a megfelelő időben elérhető mentális egészségügyi szolgáltatások, például az étkezési zavarokkal és függőségekkel küzdő fiatalok számára;
- különös figyelmet kell fordítani arra, hogy a fent említett mentális egészségügyi szolgáltatások a sebezhető, könnyen áldozattá váló és kisebbségi csoportokba tartozó fiatalok (köztük a menekültek és migránsok) számára is hozzáférhetőek legyenek.

Magyarázó Feljegyzés

I. Bevezetés

1. Az Európa Tanács alapvető szerepet játszik egy olyan Európa létrehozásában, amely az emberi jogok tiszteletére, a demokráciára és a jogállamiságra épül. Egyik legfontosabb eredménye a társadalmaink alapértékeinek védelmét garantáló legfőbb jogi eszköz, az Emberi Jogok Európai Egyezménye (ETS No. 5). Az Európai Szociális Karta a szociális és gazdasági emberi jogok garanciáit tartalmazza. Az Emberi Jogok Európai Egyezményével és az Európai Szociális Kartával kapcsolatos ítélkezési gyakorlat továbbra is azt mutatja, hogy egyes területeken a tagállamok még mindig nem biztosítják a fiataloknak a jogokhoz való hozzáférést. Ahhoz, hogy ezen értékek sikeres védelmezője maradjon, az Európa Tanácsnak folyamatosan olyan normák és eszközök kidolgozásán és megvalósításán kell dolgoznia, amelyek valamennyi európai ember jogainak az érvényre juttatását és védelmét szolgálják.

2. Az Európa Tanács ifjúsági szektora az emberi jogok megsértésének megelőzését és a demokratikus, bevonásra épülő társadalmak és a jogállamiság előmozdítását erősítő politikai támpillérek egyike. Az ifjúsági szektor egyik legfőbb jellemzője a társirányítási rendszer, amely az ifjúsági szervezetek és kormányok közös döntéshozatali folyamatán keresztül biztosítja azt, hogy a programok megfeleljenek a fiatal európaiak és a nemzeti döntéshozók valós igényeinek.

3. Ez a magyarázó feljegyzés a Miniszteri Bizottság CM/Rec(2016)7. számú, a fiatalok jogokhoz való hozzáféréséről szóló ajánlásának a háttérét ismerteti. Indokolja, hogy miért szükséges az ajánlás, és bemutatja a kezelni kívánt problémákat, részletezve azokat a nehézségeket és akadályokat, amelyekkel a fiatalok jogaik gyakorlása során szembesülnek. Beszámol az ajánlás

kidolgozásának folyamatáról, kiemelve az annak során alkalmazott, bevonó szemléletű megközelítést. Kifejti az ajánlás egyes elemeinek indokait, és a javasolt intézkedések teljes körű végrehajtását segítő tanácsokat fogalmaz meg a tagállamoknak.

II. Miért szükséges a fiatalok jogokhoz való hozzáféréséről szóló ajánlás?

4. A fiatalokat megilleti az emberi jogok teljes körének, valamint a nemzeti és nemzetközi jogszabályok szerinti minden egyéb jognak az élvezete. Ennek ellenére Európa-szerte növekvő kihívásokkal szembesülnek ezeknek a jogoknak a gyakorlása során, nem kis részben azért, mert őket különösen sújtják a sok európai társadalomban jelentkező gazdasági, társadalmi és környezeti problémák, valamint egyéb nehézségek.

5. Mivel a fiatalok jogokhoz való hozzáférése az emberi jogokra, demokráciára és jogállamiságra épülő kultúra megteremtésének nélkülözhetetlen eleme, aggodalomra ad okot, hogy egyes tagállamok nem minden fiatal esetében védelmezik kellőképpen a jogokat.

6. A demográfiai változások és a jelenlegi gazdasági viszonyok közepette nem könnyű a fiatal európaiak helyzete, akik számára egyre nagyobb kihívást jelent az emberi jogok teljes körű élvezete és az önálló életre való zökkenőmentes áttérés. Sokan közülük valóságként élik meg a munkanélküliséget, a létbizonytalanságot, a hátrányos megkülönböztetést és a társadalmi kirekesztést. Az oktatásból a munkaerőpiacra való átlépés még a jó képesítéssel rendelkezők számára sem egyszerű. A fiatalok a társadalom legsebezhetőbb tagjai közé tartoznak, és az Európa Tanács sok tagállamában a nehéz társadalmi-gazdasági helyzet hatalmas akadályt állít autonómiájuk, személyes fejlődésük és a társadalmi részvételük útjába.

7. Fennáll a komoly veszélye annak, hogy az ifjúság kiszakad a társadalomból. Egy társadalom fenntarthatósága a fiatalok kreativitásán, dinamizmusán, társadalmi elkötelezettségén, kompetenciáin és jövőbe vetett bizalmán múlik. A kormányzati politikáknak támogatniuk kell őket abban, hogy a társadalom autonóm tagjaiként megvalósíthassák önmagukat, életterveket Kovácsolhassanak, és gyakorolhassák a demokratikus állampolgársághoz való jogukat. Az oktatásnak – a tanulásnak – a formálisnak és a nem formálisnak egyaránt – kulcsszerepe van abban, hogy felvértezze őket a jogaik gyakorlásához és kihasználásához szükséges ismeretekkel, készségekkel és attitűdökkel. Az ifjúság életét érintő valamennyi szakpolitikai terület egyik legfontosabb feladata annak biztosítása, hogy a fiatalok tisztában legyenek jogaikkal és az azokhoz való hozzáférésük sérelme esetén rendelkezésükre álló jogorvoslati lehetőségekkel.

8. Az Európa Tanács számos eszközt dolgozott ki, és különféle nyilvános kampányokat szervezett annak érdekében, hogy a tagállamokat támogassa a gyermekek és fiatalok őket megillető jogokról és azok gyakorlásáról való tájékoztatása és oktatása terén végzett munkában. Ezek közé tartozik például a gyűlöletbeszéd elleni „No Hate Speech Movement” kampány és a hátrányos helyzetű környékekről származó fiatalok szociális jogokhoz való hozzáféréseivel foglalkozó ENTER! projekt.

9. Az ifjúságot gyakran tekintik a jövőbe való befektetésnek, de a valóság az, hogy a fiatalok fejlődése és jóléte a jelenben is nélkülözhetetlen.

Ahhoz, hogy jogaikat megértsék, elfogadják az azokkal járó köteleességeket, és lehetőségük nyíljon a véleménynyilvánításra, kora gyermekkortól kezdve bátorítani kell őket a társadalmi életben és a döntéshozatalban való tevékeny és eredményes részvétellel. Oda kell figyelni arra, amit mondanak, és lehetővé kell tenni a számukra azt, hogy aktívan beleszóljanak az életüket érintő döntésekbe. Az aktív állampolgárrá válás elősegítése az ifjúságpolitika és az ifjúsági munka központi eleme. Ezeknek a céloknak az elérésében mind maguk a fiatalok, mind az ifjúsági szervezetek fontos szerepet játszanak, ezért a közhatalmoknak minden szinten támogatniuk kell őket.

III. Általános megfontolások

10. Ez az ajánlás a jogokhoz való hozzáféréssel foglalkozik, nem pedig a konkrét jogokkal. A hozzáférés javításához az kell, hogy a fiatalok, az ifjúsági szervezetek és az ifjúsági munkások tisztában legyenek a fiatalokat megillető jogokkal és a jogaik sérülése esetén rendelkezésükre álló lehetőségekkel. Szükséges továbbá a jogi, politikai és társadalmi akadályok lebontása, a jogok sérülésének rendszeres figyelemmel kísérése – különös figyelmet fordítva a marginalizált csoportokra – és olyan intézkedések végrehajtása, amelyek jogalkotás, alkotmányos vagy jogi rendelkezések elfogadása révén minden fiatal jogainak a védelmét hatékonyabbá teszik.

11. Az ifjúságért felelős miniszterek 8. Konferenciájának (Kijev, 2008) eredményeként elfogadott „Az Európa Tanács ifjúságpolitikájának jövője: Agenda 2020” című dokumentum és a konferenciát megelőző ifjúsági rendezvény következtetései is rámutatnak, hogy az Európa Tanács ifjúságpolitikája kiemelt céljának kell tekinteni azt, hogy a fiatalok számára biztosítsa az emberi jogok teljes körű élvezetét és az emberi méltóság védelmét, valamint ösztönözze az ilyen irányú elköteleződésüket.

12. Az ajánlás kidolgozásakor sok mindenre lehetett építeni. Hozzáadott értékével kapcsolatban kiemelendő, hogy szükség van egy olyan, a fiatalokra irányuló eszközre, amely összegyűjti a már létező mechanizmusok hasznosítható elemeit, és ösztönzi azok tagállamok általi hatékony végrehajtását, melynek során támaszkodhatnak az Európa Tanács ifjúsági szektora által elvégzett tekintélyes mennyiségű munkára. Az Európa Tanácson belül több olyan jogi eszköz is rendelkezésre áll, amely a fiatalok jogokhoz való hozzáféréseinek a témájához kapcsolódik, de ezek jelenleg elszórtan, sok különböző témán belül találhatók meg. Jelentős hiányosságok is vannak, amelyek az utóbbi idők fejleményeiből adódnak (például az oktatásból a munkába való átmenet fontos lépését jelentő gyakornoki foglalkoztatás terjedése), és amelyeket az ajánlás kezelni kíván.

Hozzáadott érték teremthető továbbá annak vizsgálatával, hogy milyen eszközök használhatók a legnehezebben lebontható akadályok elhárítására, és hogy az ifjúságpolitika és az ifjúsági munka hogyan járulhat hozzá a legjobban a fiatalok jogokhoz való hozzáféréseinek a megvalósításához.

Az ajánlás kidolgozásához felhasználásra került az ifjúságért felelős miniszterek 2012-ben Szentpéterváron tartott konferenciája és az azt megelőző ifjúsági rendezvény eredményeként elfogadott nyilatkozattervezet, valamint a Vegyes Ifjúsági Tanács által megbízott és 2014 májusában összehívott kibővített csoport munkája.

13. Az ajánlás céljai kapcsolódnak az Európa Tanács ifjúsági szektorának egyes kiemelt prioritásaihoz, és a fiatalok jogokhoz való hozzáférést támogató ifjúságpolitikák kidolgozására és alkalmazására ösztönzik a tagállamokat. Az Európa Tanács elismeri, hogy ezen a téren van még tennivaló, és hogy különösen abban az átmeneti időszakban kellene jobban támogatni a fiatalokat, amikor új feladatokat és kötelezettségeket vállalnak, miközben életkoruknál fogva hátrányos megkülönböztetésnek vannak kitéve, például a munkaerőpiacon.

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye és az Európai Szociális Karta ugyan minden személyre vonatkozik, a fiatalokat is beleértve, mégis itt az ideje annak, hogy az Európa Tanács elfogadjon egy olyan, kifejezetten a fiatalok jogokhoz való hozzáféréseinek a javítását célzó jogi eszközt, amely hangsúlyozza az ifjúságpolitika és az ifjúsági munka szerepét a jobb hozzáférés elősegítése terén.

14. Az ajánlás fontos eleme, hogy az emberi jogokon alapuló megközelítés alkalmazására szólítja fel a tagállamokat. Ennek az a lényege, hogy az embereknek egyrészt lehetőséget kell biztosítani arra, hogy jogaikat megismerjék és érvényesítsék, másrészt növelni kell az egyének és intézmények képességét arra, hogy a jogok tiszteletben tartásáért, védelmezéséért és érvényre juttatásáért felelősséget vállaljanak. Hangsúlyozza az emberi jogok egyetemes és oszthatatlan voltát: minden embert mindenütt megilletnek, és mindegyik jog – legyen az polgári, kulturális, gazdasági, politikai vagy társadalmi – egyformán fontos, és az egyik jog megtagadása a többi jog élvezetét gátolja. További alapelvei az egyenlőség és a megkülönböztetésmentesség:

az emberi jogi normák szerint minden emberi lény egyenlő, és senkit sem érhet hátrányos megkülönböztetés faj, szín, etnikai hovatartozás, nem, kor, nyelv, szexuális irányultság, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti, társadalmi vagy földrajzi származás, fogyatékoság, születés szerinti vagy egyéb helyzet alapján.

Végezetül, az emberi jogokon alapuló megközelítés ösztönzi a részvételt és a bevonást, mert minden embernek joga van arra, hogy az életét érintő döntések meghozatalában részt vegyen, és az ilyen döntésekkel kapcsolatos információkhoz hozzáférjen.

15. Ez a fiatalokra nézve azt jelenti, hogy nagyobb lehetőséget kell kapniuk arra, hogy az emberi jogokra hatást gyakorló döntésekbe beleszóljanak. Azt is jelenti, hogy növelni kell az ezen jogok elismerésére és tiszteletben tartására való képességüket azoknak, akik a fiatalok jogainak az érvényre juttatásáért felelnek, és gondoskodni kell arról, hogy ez számonkérhető legyen rajtuk. Az emberi jogokon alapuló megközelítés célja az, hogy az emberi jogok normái és elvei beépüljenek a szakpolitikákba, valamint a szervezetek és intézmények mindennapi működésébe. Ez az ajánlás olyan alapvető szempontja, amely nem képezheti vita tárgyát.

IV. A kidolgozás folyamata

16. 2013. január 15-én a Miniszteri Bizottság biztosította a Parlamenti Közgyűlést arról, hogy elkötelezett a fiatalok jogokhoz való hozzáféréseinek biztosítása, jogaik megsértésének megakadályozása, a jogsértések megfelelő nyomon követése és orvoslása, valamint a fiatalok ezen jogok gyakorlására való képessé tételére szolgáló innovatív módszerek keresése iránt. A Parlamenti Közgyűlésnek adott válaszában a Miniszteri Bizottság megjegyezte, hogy „a konzultációban részt vevők, azaz az Emberi Jogi Irányítóbizottság (Steering Committee for Human Rights, CDDH), az Esélyegyenlőségi Bizottság (Gender Equality Commission, GEC), az Európai Ifjúságügyi Irányítóbizottság (European Steering Committee for Youth, CDEJ), az Ifjúságügyi Tanácsadó Testület (Advisory Council on Youth, CCJ), a Vegyes Ifjúsági Tanács (Joint Council on Youth, CMJ), az Európai Szociális Karta Kormányzati Bizottsága (Governmental Committee of the European Social Charter), a Globális Egymásraltás és Szolidaritás Európai Központjának Észak-Dél Központja (European Centre for Global Interdependence and Solidarity (North-South Centre)), az Európai Bizottság a Társadalmi Kohézióért (European Committee for Social Cohesion, CDCS) és az oktatáspolitikával és az oktatás gyakorlatával foglalkozó irányítóbizottság (Steering Committee on Educational Policy and Practice, CDPPE) érdeklődést mutattak egy, a fiatalok jogokhoz való hozzáféréseiről szóló lehetséges ajánlás kidolgozása iránt, és kinyilvánították hajlandóságukat a kidolgozás folyamatában való részvételre. A Miniszteri Bizottság más érintett szervekkel egyeztetve ösztönözni fogja az ifjúsági szektor szerveit arra, hogy feladatkörük és a 2014-2015 évekre szóló kétéves költségvetésük keretein belül nyújtsanak be javaslatokat erre vonatkozóan.”¹

17. A Titkárságtól kapott információk alapján a Vegyes Ifjúsági Tanács vállalta, hogy elkészíti a Miniszteri Bizottság fiatalok jogokhoz való hozzáféréseiről szóló, tagállamoknak címzett ajánlása tervezetét. Az Európai Ifjúságügyi Irányítóbizottság és a Vegyes Ifjúsági Tanács tagjaival folytatott, az ajánlattervezet hozzáadott értékére, céljára, tartalmára és módszertanára vonatkozó megbeszélések követően, 2014-ben létrehozásra került egy, az Európai Ifjúságügyi Irányítóbizottság két tagjából, a Vegyes Ifjúsági Tanács két tagjából az Európai Ifjúsági Fórum (European Youth Forum) képviselőjéből, az Emberi Jogi Irányítóbizottság két képviselőjéből és az Európai Ifjúsági Információs és Tanácsadó Ügynökség (European Youth Information and Counselling Agency, ERYICA) képviselőjéből álló munkacsoport.

¹ A Miniszteri Bizottság válasza a Parlamenti Közgyűlés 2015(2013). számú, a fiatalok alapvető jogokhoz való hozzáféréseiről szóló ajánlására

18. A szerkesztői csoport rendszeres visszajelzést adott a Vegyes Ifjúsági Tanácsnak az ajánlás kidolgozásának előrehaladásáról, és számos kormányzati képviselőtől kapott hasznos tanácsokat. Az Európa Tanács Titkárságának segítségével a csoport széles körű konzultációt folytatott az ajánlás javasolt tartalmáról az Európa Tanács következő igazgatási szerveivel: Emberi Jogi Irányítóbizottság (Steering Committee for Human Rights – kormányközi együttműködés az emberi jogok terén), Emberi Jogi és Szakpolitikai Divízió (Human Rights Law

and Policy Division), Gyermekjogi Divízió (Children's Rights Division), Társadalmi Kohézió, Emberi Méltóság és Egyenlőség Európai Bizottsága (European Committee for Social Cohesion, Human Dignity and Equality (CDDECS), Parlamenti Közgyűlés és a Helyi és Regionális Önkormányzati Kongresszus. A konzultáció során született számos értékes javaslat és módosítás bekerült az ajánlásba, és a szerkesztői csoport biztosítani tudta, hogy a viták a szervezetek ezen széles körének a prioritásai mentén folyjanak. Az egyik ilyen prioritás a nemek közötti egyenlőség volt, amelyet a szerkesztői csoport azért fogadott el, mert úgy vélte, hogy az – az emberi jogok elidegeníthetetlen, szerves és oszthatatlan részeként és a társadalmi igazságosság eléréséhez szükséges követelményeként – elválaszthatatlanul kapcsolódik a fiatalok jogokhoz való hozzáférésehez.

A szerkesztői csoport tagjai egyetértettek abban, hogy a jogokhoz való hozzáférés javítása szempontjából döntő fontosságú, hogy a fiatalok a nemzeti tudatosságot és a nemek közötti egyenlőséget támogató környezetbe kerülhessenek, és az ajánlás végeleges változatát úgy igyekeztek kialakítani, hogy ezt az elvet tükrözze.

19. Az ajánlás 2014-es és 2015-ös évek folyamán történő összeállítása során a szerkesztői csoport feladat-meghatározásának megfelelően figyelembe vette a már létező jogi és egyéb eszközöket, az ifjúsági tapasztalataira vonatkozó információkat (a fiatalok beszámolóit is beleértve), valamint a tagállamoknak a fiatalok jogokhoz való hozzáférése tiszteletével, előmozdításával és védelmével kapcsolatos feladataik ellátására való képességét és ezen célra rendelkezésre álló kapacitásait.

20. Már a munka kezdetén egyetértés született arról, hogy az ajánlás központi témája legyen az innovatív ifjúságpolitikák végrehajtása, valamint az ifjúsági munka egyedülálló, értékes hozzájárulása a fiatalok jogokhoz való hozzáféréseinek a megkönnyítéséhez. Következésképpen az ajánlás hangsúlyozza az ifjúsági szervezetek, valamint az ifjúsági szervezetek és a tagállamok által közösen gyakorolt társirányítás szerepét a fiatalok határozathozatalban való érdemi részvételre való képessé tétele és részvételének támogatása terén. A kidolgozás folyamata során a szerkesztői csoport mindvégig elkötelezett maradt az iránt, hogy a jogokhoz való hozzáférést, és ne a jogokat helyezze a figyelem középpontjába.

V. A megoldani kívánt problémák

21. Ahogy az korábban megállapításra került, a fiatalokat sok tagállamban továbbra is hátrányosan és aránytalanul súlyosan érintik a fennálló gazdasági és társadalmi nehézségek.² Ennek következtében növekvő bizonytalansággal szembesülnek az önállóvá válás során. A megszorítási programok különösen veszélyeztetik az ifjúságpolitikákat, amelyek az állami beavatkozás és forráselosztás során háttérbe kerülnek. Ez az ajánlás ezeknek a változó körülményeknek a fiatalok jogokhoz való szabad hozzáférést fenyegető hatására adott válaszképpen született. Azt hangsúlyozza, hogy minden fiatal jogait védelmezni kell, különösen azokat, akik kevésbé tudják hallatni a hangjukat, és arra emlékeztet, hogy csak az ifjúság kompetenciáira, valamint emberi jogokra, demokráciára és jogállamiságra vonatkozó tudására és elkötelezettségére támaszkodva lehet fenntartani azt a fajta társadalmat, amelyben élni szeretnénk.

22. Az ajánlás elsősorban azokkal a területekkel foglalkozik, amelyek köztudottan különösen problematikusak a fiatalok jogokhoz való hozzáférése szempontjából, és bemutat néhányat a működőképesebb intézkedések közül. A tagállamokat arra buzdítja, hogy elemezzék a saját helyzetüket, és a saját viszonyaiknak megfelelően, összehangolt módon tervezzék meg a fiatalok vagy egyes csoportjaik által tapasztalt akadályok lebontására irányuló fellépést.

23. Bizonyítékok állnak rendelkezésre arról, hogy a fiatalok jogai sérülnek amiatt, hogy koruknál fogva hátrányos megkülönböztetéssel szembesülnek (például a munkaerőpiacon), valamint a megkülönböztetés Emberi Jogok Európai Egyezménye 14. cikkében felsorolt formáiról (azaz a nem, faj, szín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás,

nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés szerinti vagy egyéb helyzet alapján történő megkülönböztetésről) továbbá a kor, etnikai hovatartozás, fogyatékoság, társadalmi-gazdasági háttér, szexuális irányultság, nemi identitás vagy annak kifejezése alapján gyakorolt megkülönböztetésükről. A megkülönböztetés elleni erőteljesebb beavatkozások és az esélyegyenlőség előmozdítása az ajánlás központi céljai közé tartoznak.

24. Egy másik fontos probléma a fiatalok jogaikkal, illetve az azok védelmére irányuló politikákkal kapcsolatos tájékoztatatlansága.³

Az Európai Ifjúsági Információs és Tanácsadó Ügynökség (ERYICA) kiemelte, hogy nincsenek eléggé tisztában a szociális és gazdasági jogaikkal (például a lakhatáshoz, foglalkoztatáshoz és

2. European Youth Forum (2014), Youth in the crisis: What went wrong? www.youthforum.org.

3. European Youth Forum (2012), Policy Paper on Youth Rights. www.youthforum.org.

a szociális biztonsághoz való joggal).⁴Vannak, akik számára különösen nehéz lehet a jogokról való tájékozódás. Ilyenek például a vidéki térségekben élők vagy azok, akik semmilyen oktatásban vagy képzésben nem vesznek részt. Márpedig ha a fiatalok nincsenek tudatában a jogaiknak vagy a jogsérelem esetén rendelkezésükre álló lehetőségeknek, akkor a jogaik gyakorlása is minden bizonnyal veszélybe kerül. A jogokhoz való hozzáférés megfelelő figyelemmel kísérése elengedhetetlen.

25. Az ajánlásban azok az egyéb konkrét aggályok is megjelennek, amelyeket az ifjúságért felelős miniszterek 9. Konferenciájának nyilatkozattervezetében fogalmaztak meg a fiatalok jogokhoz való hozzáféréssel kapcsolatban. Ezek között szerepel, hogy:

- az oktatásból kikerülve sok fiatal számára nehézséget jelent, hogy biztos, állandó és értelmes munkalehetőséget találjon;

- a szociális és egészségügyi szolgáltatások nem képesek megfelelően kielégíteni a fiatalok sajátos igényeit;

- a fiatalok nem kapnak elég lehetőséget a társadalmi részvételre (különösen arra, hogy az őket közvetlenül érintő szakpolitikákra vonatkozó döntésekbe beleszóljanak);

- több tagállamban jogi és gyakorlati akadályokba ütközik a békés gyülekezési jog és a szabad egyesülési jog gyakorlása; és

- az ifjúsági kezdeményezések és a független, fiatalok által irányított ifjúsági szervezetek nem kapnak elegendő támogatást.

26. Végezetül, a kezelni kívánt kiemelt területek kapcsán megemlítenéd, hogy a Vegyes Ifjúsági Tanács által megbízott kibővített csoport 2014. májusi találkozásán említett több új kérdést is beépített az ajánlásba a szerkesztői csoport.

VI. Mit tartalmaz az ajánlás?

27. Az ajánlás indokait ismertető és a már létező, felhasználható eszközöket bemutató preambulumbot összesen nyolc ajánlás követi. A függelék tartalmazza az ajánlás alkalmazási körét és célját, az alapját képező elveket és azoknak az intézkedéseknek a felsorolását, amelyeket a tagállamoknak mérlegelniük kell az országokban fennálló helyzet felülvizsgálata és az új intézkedések elfogadására vonatkozó döntés meghozatala során. Ezek az intézkedések a következő, kiemelt fontosságúként meghatározott témákhoz kapcsolódnak:

- a fiatalokkal szemben gyakorolt hátrányos megkülönböztetés elleni fellépés;

4. ERYICA (2014), Compendium on national youth information and counselling services:

<http://eryica.org/>.

- a békés gyülekezési jog és a szabad egyesülési jog gyakorlásának útjában álló jogi és gyakorlati akadályok lebontása;

- a hozzáférést előmozdító és megkönnyítő ifjúságpolitikák kidolgozása és fejlesztése ;

- a fiatalok jogokhoz való hozzáférése javításának összehangolt, az érintett szakpolitikai területekkel folytatott nemzetközi, nemzeti és regionális szintű együttműködésre építő megközelítése;

- különféle intézkedések, amelyeket a tagállamoknak a fiatalok jogokhoz való hozzáféréseinek előmozdítására és megkönnyítésére irányuló szakpolitikák és programok kidolgozása és végrehajtása során ajánlott figyelembe venniük;
- az ajánlás terjesztése az illetékes hatóságok és az érdekelték körében;
- a végrehajtás figyelemmel kísérése és az ajánlás nyomon követése a Miniszteri Bizottság által.

28. Az Európa Tanács hisz abban, hogy a fiataloknak minden megkülönböztetés nélkül kell biztosítani az őket megillető jogok és szabadságok élvezetét, az életkor alapján történő megkülönböztetés tilalmát is beleértve. A „megkülönböztetés” fogalmába beleértendő annak összes, az Emberi Jogok Európai Egyezményének 14. cikkében kifejezetten említett bármely alapon gyakorolt formája, valamint az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatában meghatározott minden egyéb formája. Az „interszekcionalitás” arra a jelenségre utal, amikor több megkülönböztetési forma vagy rendszer összeadódik. Erre ad példát az a fekete feminista érvelés, amely szerint egy fekete nő nem csak a bőrszíne, vagy csak a nemi hovatartozása alapján tapasztal megkülönböztetést, hanem a két csoporthoz való tartozásának hatásai egyszerre jelentkeznek, és gyakran erősítik egymást.

29. Az emberi jogok aktív előmozdítása és védelme, a nemek közötti egyenlőséget támogató intézkedések elfogadása, valamint a kisebbségek és más méltánytalanul kezelt csoportok hátrányos megkülönböztetésével szembeni fellépés lehetővé teszi a tagállamoknak, hogy valódi változást érjenek el. Fontos szerep hárul rájuk a multikulturális közösségek kisebbségek bevonása révén történő fejlesztésében is, melynek során figyelembe kell venniük az igények, szokások, kultúrák és életstílusok sokféleségét.^{5, 6}

30. A tagállamokat nyomtatékosan ösztönözzük arra, hogy bevonó szemléletű, összehangolt és célzott megközelítést alkalmazzanak a fiatalok jogaik gyakorlása terén tapasztalt problémáinak a vizsgálatára.

5. European Youth Forum (2012), Policy Paper on Youth Rights: www.youthforum.org.

6. European Youth Forum (2015), Inclusive Societies Resolution: www.youthforum.org.

Felszólítjuk őket arra, hogy szüntessék meg a hatályos jogi keret által támasztott korlátokat és akadályokat, és olyan intézkedéseket részesítsenek előnyben, amelyek valamennyi érintett szakpolitikai területen biztosítják a jogokhoz való hozzáférés nemzeti, regionális és helyi szinten történő előmozdítását, támogatását és védelmét. A legfontosabb az, hogy a tagállamok mindezeket a feladataikat a fiatalokkal és az ifjúsági szervezetekkel partnerként együttműködve, valamennyi érintett szakpolitikai területen hajtsák végre.

31. Az ajánlás egy másik rendelkezése arra szólítja fel a tagállamokat, hogy az emberi jogi elveket tükröző stratégiákat alakítsanak ki, és azokban ismerjék el, hogy az ifjúsági munka különösen értékes szerepet játszhat a fiatalok jogokhoz való hozzáféréseinek a megkönnyítésében. Az Európa Tanács ifjúsági szektora már hosszú ideje dolgozik együtt tagállamokkal és ifjúsági szervezetekkel a megkülönböztetés felszámolása és az emberi jogok előmozdítása érdekében. Kampanyokat indított olyan témakörökben, mint a gyűlöletbeszéd,⁷ a romák jogai⁸ és a sokszínűség, az emberi jogok és a részvétel,⁹ valamint kidolgozta az ifjúságpolitika és az ifjúsági munka választ a fiatalokat és különösen a hátrányos helyzetű multikulturális környéken élőket érintő kirekesztés, hátrányos megkülönböztetés és erőszak eseteire.¹⁰ Az ezeknek a programoknak a keretében kidolgozott eszközök és anyagok (tananyagok, játékok és tevékenységek, a helyes gyakorlatot bemutató példák) jól felhasználhatók az ajánlás végrehajtása és a különböző háttérű fiatalok jogairól való tájékoztatása során. Az ENTER! projekt a Miniszteri Bizottság tagállamoknak címzett, a hátrányos helyzetű környékekről származó fiatalok szociális jogokhoz való hozzáféréseiről szóló CM/Rec(2015)3. számú ajánlásának a végrehajtását támogatta. A felhasználható anyagok elérhetők a lánjegyzetben megadott internetes oldalakon.

32. Az ajánlás további rendelkezései a közintézmények és szolgáltatások felépítésének és működésének a módosítására és – szükség esetén – a munkatársaik kompetenciáinak és készségeinek a fejlesztésére szólítanak fel. A közintézmények az iskolákat, kórházakat, könyvtárakat, parkokat jelentik, de a fiatalok által látogatott koncerttermek is ide érthetők. A

módosítás lehet a fiatalbarát, bevonást segítő környezet létrehozása a közvetlenül a fiatalokkal folytatott megbeszélések alapján vagy olyan változtatás, amely a fiatalok bizonyos csoportjai számára megkönnyíti a hozzáférést, például a fogyatékosok közlekedését segítő rámpák kialakítása vagy a délutáni tanórán kívüli foglalkozások összehangolása a tömegközlekedéssel a vidéki térségekben lakó tanulók hazautazásának megkönnyítése érdekében.

7. Council of Europe, No Hate Speech Movement: www.coe.int/en/web/no-hate-campaign.

8. Council of Europe, Dosta! Enough! www.coe.int/en/web/portal/roma.

9. Council of Europe, All Different – All Equal.

10. Council of Europe, ENTER! projekt: www.coe.int/en/web/enter/home.

33. Az ajánlás szövegében mindvégig hangsúlyozódik az ifjúságpolitikák és az ifjúsági munka jogokhoz való hozzáférés elősegítésében játszott szerepe. Az ifjúsági munka fontossága az Európa Tanács ifjúsági szektorának jelenlegi és tervezett munkaprogramjából is nyilvánvalóan kitűnik.¹¹ Az ifjúságpolitikákat illetően az elsődleges cél a jogokon alapuló megközelítést alkalmazó és a nemzetközi emberi jogi rendszer normáira és elveire épülő ifjúságpolitikák támogatása annak érdekében, hogy a fiatalok jogai és valós igényei kerülhessenek a középpontba a különböző szakpolitikai területeken. A programok a következő témákra irányulhatnak: a fiatalok önállóvá válása, jogokhoz való hozzáférése, tudásuk és képességeik bővítése a megkülönböztetés leküzdése érdekében, valamint kompetenciák elsajátítása nem formális tanulás útján.

34. Ez az ajánlás arra szólítja fel a tagállamokat, hogy ifjúságpolitikáikat úgy dolgozzák ki vagy fejlesszék, hogy azok hatékonyabban szolgálják a fiatalok jogokhoz való hozzáféréseinek a megkönnyítését. Ezzel kapcsolatban meghatároz egy sor olyan konkrét intézkedést, amely a fiatalok jogokhoz való hozzáféréseinek az előmozdítását és megkönnyítését szolgálja, és felkéri a tagállamokat, hogy vegyék fontolóra azokat, és ugyanennek a megtételére buzdítsák a helyi és regionális hatóságokat is. Az intézkedések a következő címsorok alatt kerülnek felsorolásra:

- az oktatáshoz való hozzáférés;
- a fiatalok autonómiája és társadalmi bevonása;
- a fiatalok mobilitása;
- aktív állampolgárság, demokrácia és részvétel;
- sokszínű társadalmakban való együttélés;
- az információhoz és védelemhez való hozzáférés;
- az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés.

35. Ezek a címsorok az ifjúságért felelős miniszterek 2012-ben Szentpéterváron tartott konferenciája eredményeként elfogadott nyilatkozattervezetben meghatározott kiemelt területeket tükrözik, illetve néhány újabb felmerült probléma alapján kerültek meghatározásra.

Röviden összefoglalva, az intézkedések a következőkre vonatkoznak:

a. Az oktatáshoz való hozzáférés

36. A fiatalok oktatáshoz való jogának teljes körű élvezetét és az oktatásban rejlő lehetőségeik kiaknázását rengeteg akadály és kihívás gátolja.

11. Az Európa Tanács Ifjúsági Szektorának 2016-2017 időszakra szóló útmutatójában meghatározott prioritások.

Túl sokan morzsolódnak le az oktatásból gazdasági és szociális problémák vagy hátrányos megkülönböztetés miatt.^{12, 13} Az ajánlásban javasolt intézkedések a lemorzsolódás megelőzését, a tanulás újrakezdését, a személyes fejlődést és a sokféleség tiszteletben tartását támogatják.

37. Az ebbe a csoportba tartozó intézkedések célja a színvonalas oktatáshoz való hozzáférés biztosítása. A színvonalas oktatás meghatározását a Miniszteri Bizottság tagállamoknak címzett, a színvonalas oktatás biztosításáról szóló CM/Rec(2012)13. számú ajánlása tartalmazza, amelyet a tagállamok támpontként használhatnak ezeknek az intézkedéseknek a végrehajtásához. Röviden összefoglalva, színvonalas oktatáson olyan oktatást kell érteni, amely:

- lehetővé teszi a tanulást minden tanuló, különösen a sebezhető vagy hátrányos helyzetű csoportok tagjai számára, szükség esetén az igényeikhez igazítva a hozzáférést;

- olyan biztonságos és erőszakmentes tanulási környezetet biztosít, ahol mindenkinek a jogait tiszteletben tartják;
- lehetővé teszi minden tanuló személyiségének, tehetségének, értelmi és fizikai képességeinek a maximális kibontakoztatását, és ösztönzi a megkezdett tanulmányok befejezését;
- elősegíti a demokrácia, az emberi jogok tiszteletben tartása és a társadalmi igazságosság érvényesülését egy olyan tanulási környezetben, ahol mindenkinek a tanulási és szociális igényeit elismerik;
- lehetővé teszi a tanulók számára a megfelelő kompetenciák, az önbizalom és a kritikus gondolkodás kialakítását annak elősegítése érdekében, hogy felelősségteljes állampolgárokká váljanak és foglalkoztathatóságukat javítsák;
- egyetemes és helyi kulturális értékeket közvetít a tanulóknak, és képessé teszi őket az önálló döntéshozatalra;
- átlátható, igazságos értékelésen alapuló igazolást ad a formális és nem formális tanulás eredményeiről, amely lehetővé teszi a megszerzett tudás és kompetenciák továbbtanulás, foglalkoztatás és egyéb célra történő elismerését;
- a folyamatos szakmai fejlődés iránt elkötelezett, képzett pedagógusokra támaszkodik;
- mentes a korrupciótól.

38. Az Európa Tanács ifjúsági szektorának hosszú éveken keresztül végzett munkája példát nyújt a haladó és újító szellemű ifjúságpolitikák és ifjúsági munka előnyeire.

12. European Youth Forum (2013), Policy paper on quality education: www.youthforum.org.

13. Organising Bureau of European School Students (2013-2014), Education: We Have a Problem: www.obessu.org/inclusion.

Ebben az ajánlásban sarkalatos szerepet kapnak az ilyen szakpolitikák. Az ifjúságpolitikának és az ifjúsági munkának központi helyet kell elfoglalnia azokban a stratégiákban, amelyeket a tagállamok a fiatalok jogokhoz való hozzáféréseinek a javítása érdekében kidolgoznak.

39. Az ajánlás elismeri a nem formális tanulás értékét és fontosságát, valamint támogatja a képzések és kompetenciák közös keretrendszerei létrehozását a nem formális és a formális szintekre vonatkozóan egyaránt. Az ezen a téren tett előrelépés a fiatalok mobilitási és foglalkoztatási lehetőségekhez való hozzáférést is megkönnyíti.^{14, 15}

b. A fiatalok autonómiája és társadalmi bevonása

40. A fiatalok növekvő bizonytalansággal szembesülnek az önállóvá válás során. Egyre nehezebbé válik számukra az oktatásból a foglalkoztatásba való átlépés¹⁶. A felsőoktatásban vagy továbbtanulásban való részvétel növekvő költségei, az alacsony fizetés és a munkaerőpiacon tapasztalt hátrányos megkülönböztetés miatt sokan hatalmas adóssággal a nyakukban kezdik meg az önálló életüket. Számos országban nehezen jutnak hitelhez, lakáshoz és jövedelemtámogatáshoz. A tagállamoknak meg kell vizsgálniuk a fiatalok számára kidolgozott jövedelemtámogatási programok, lakhatási lehetőségek és finanszírozási rendszerek alkalmazását. E tekintetben figyelemreméltó példát nyújthatnak azok az intézkedések, amelyeket egyes európai kormányok az Európai Bizottság „ifjúsági garancia” kezdeményezése keretében, ifjúsági szervezetekkel együttműködve hajtanak végre.¹⁷

41. Mivel egyre elterjedtebb az, hogy a gyakornokok egyáltalán nem, a tanoncok pedig csak nagyon alacsony fizetést kapnak, azok a fiatalok, akik így lépnek először a munkaerőpiacra, és a családjuktól nem kapnak anyagi támogatást, különös kihívásokkal szembesülnek.¹⁸

14. Council of Europe Working Group on Non-formal Education and Social Cohesion (2002), A study on the links between formal and non-formal education: www.coe.int/youth.

15. European Federation for Intercultural Learning (EFIL), A study on mobility of secondary school pupils and recognition of study periods spent abroad: www.efil.afs.org.

16. Bár néhány tagállamban csökkenésnek indult a fiatalok munkanélküliségi aránya, 2014. januárjában a 15 és 24 év közötti fiatal európai álláskeresők összesen 23%-a nem tudott elhelyezkedni. 2012-ben 14,6 millió olyan fiatal volt Európában, aki nem dolgozott és nem is tanult („NEET-fiatalok”), ami a 15-29 éves korú teljes népesség 15,9%-át teszi ki.

2007 és 2013 között az Európai Unió 12 országában (Bulgáriában, Horvátországban, Cipruson, a Cseh Köztársaságban, Észtországban, Görögországban, Írországon, Olaszországban, Lettországon, Litvánian, Szlovéniában és Spanyolországban) legalább kétszeresére nőtt a fiatalok munkanélküliségi aránya.

17. European Youth Forum (2014), Youth Organisations and the Youth Guarantee:

www.youthforum.org.

18. European Youth Forum (2014), European Quality Charter on Internships and Apprenticeships:

www.youthforum.org.

A gyakornoki munka az átmenet fontos lépése lehet, de az esélyegyenlőség védelme és a fiatalok autonómiához és megfelelő életszínvonalhoz való jogának támogatása azt követeli, hogy a gyakornokok megfelelő ellenszolgáltatást kapjanak a munkájukért. A gyakornokként való foglalkoztatás kizsákmányoló jellegű lehet, és túl sok fiatal sodródik az egyik rosszul fizetett vagy fizetéssel nem járó gyakornoki állásból a másikba.

Egyre több bizonyíték áll rendelkezésre arról, hogy a formális oktatásból kikerülő fiatalokat inkább gyakornokként foglalkoztatják, ahelyett hogy színvonalas álláslehetőséget kínálnának nekik.¹⁹

Ahhoz, hogy a fiatalok teljes körűen élvezhessék az ezen a területen őket megillető jogokat, fokozott védelmet kell nyújtani az olyan rossz gyakorlatok ellen, mint a gyakornoki pozíciók állandósítása, valamint minőségi normákat és a szakmai gyakorlat során szerzett ismeretek és készségek elismertetését segítő tanúsítási rendszert kell alkalmazni.

42. Koruknál fogva és amiatt, hogy a munkáltatók megítélése szerint nem rendelkeznek elegendő szakmai tapasztalattal, a fiatalok gyakran szembesülnek hátrányos megkülönböztetéssel a munkaerőpiacon, és ki vannak téve a kizsákmányolás és a minden munkavállalót megillető kollektív jogok megtagadása kockázatának.²⁰ Őket különösen érintik az európai munkaerőpiacokat ma már túlságosan is jellemző, alacsony fizetéssel járó „nulla órás” munkaszerződések.²¹ A tisztességes életszínvonal biztosításához szükséges jövedelemre szert tenni próbáló fiatalok problémáit súlyosbíthatja az, hogy a koruk miatt nem kapnak jóléti hitel vagy a lakhatási támogatást.

43. A szakpolitikáknak a fiatalok különleges körülményeinek különböző összefüggéseit is tükrözniük és kezelniük kell. Egy közelmúltban végzett elemzés azt hangsúlyozza, hogy a szakpolitikák kidolgozása során lényeges felismerni, hogy a fiatalok egy nagyon sokszínű csoportot alkotnak, melynek tagjai eltérő tulajdonságokkal és gyakran összeadódó igényekkel rendelkeznek. Nem lehet minden problémát egyetlen megoldással orvosolni. Példának okáért a vidéki térségekben élő fiatalok jogokhoz való hozzáférését sajátos akadályok gátolják. A fiatalok jogokhoz való hozzáféréseinek védelmét szolgáló intézkedések kidolgozása során a tagállamoknak nem elég pusztán a vidéki térségek helyzetéből fakadó akadályokat figyelembe venniük. Azzal is foglalkozniuk kell, hogy azok milyen kihatással vannak más szakpolitikai területekre, például az oktatásra, foglalkoztatásra, lakhatásra, közlekedésre és az ifjúságpolitikára. A vidéki térségekben élő fiatalok számára elérhető közszolgáltatások nem lehetnek alacsonyabb színvonalúak – és az azok kapcsán élvezhető jogaik nem lehetnek korlátozottabbak –, mint azok amelyekhez a városokban élők hozzáférhetnek.

c. A fiatalok mobilitása

44. Miközben mind több fiatalnak nyílik egyre több lehetősége arra, hogy Európán belül, Európába vagy Európából a világ más részére utazzon munkavállalás, tanulás vagy önkéntes tevékenység végzése céljából, a mobilitás útjában álló akadályok is megszorodtak, holott az utazás létfontosságú a foglalkoztathatóság, a készségfejlesztés és a kultúrák közötti megértés szempontjából.

^{19.} uo.

^{20.} uo.

^{21.} European Youth Forum (2013), Quality Jobs for Young People: www.youthforum.org.

Ahogy a Miniszteri Bizottság korábban megállapította, az Európai Felsőoktatási Térséget (EHEA) létrehozó bolognai folyamat egyik fő célja a hallgatók nemzetközi mobilitása, amely a gazdasági fejlődés, a társadalmi haladás és a kultúrák közötti megértés fontos eszköze.²² A fiatalok Európán belüli, tanulás, önkéntes tevékenység végzése vagy képzés céljából történő utazását gátló akadályok között szerepel az információhiány, az attól való félelem, hogy a külföldön szerzett

képesítést nem tudják majd elismertetni, a vízumok és tartózkodási engedélyek megszerzésének nehézségei, valamint az anyagi lehetőségek hiánya. A fiatal önkéntesek elveszíthetik a szociális biztonság védelmére való jogosultságukat, az arra jogosultak pedig igazságtalanul kiszorulhatnak a mobilitásból.²³

45. A tagállamok közötti szorosabb együttműködés a vízumkérdések tekintetében elősegítheti a bürokrácia csökkentését, és ezáltal a háttérükre való tekintet nélkül megkönnyítheti a fiatalok utazását Európába, illetve Európán belül. Az ajánlásban vázolt intézkedések között a fiatalok Európán belüli mozgását akadályozó korlátok lebontására irányuló gyakorlati lépések is szerepelnek. Az egyik javaslat az egyszerűsített, online is intézhető vízumigénylésre (és ezáltal a vízumkérelmekkel kapcsolatos ügyintézési költségek és várakozási idő lecsökkentésére) vonatkozik; egy másik pedig a mobilitási programokhoz, például az Erasmus+ programhoz²⁴ és az európai ifjúsági kártyához való hozzáférés javítását szorgalmazza. Az ifjúsági mobilitás ifjúsági kártya segítségével történő előmozdításáról szóló részleges megállapodáshoz²⁵ csatlakozó tagállamok egy olyan eszközt használnak, amely a fiatalok körében nagy hitelességnek örvend, és lehetővé teszi számukra, hogy innovatív módon gyakorolják a mobilitást és az aktív állampolgárságot Európában.

d. Aktív állampolgárság, demokrácia és részvétel

46. A fiatalok aktív részvétele a döntéshozásban nélkülözhetetlen a demokratikusabb, bevonásra épülő, virágzó társadalmak megteremtéséhez. Az Európa Tanács fiatalok helyi és regionális közéletben való részvételéről szóló átdolgozott európai kartája szerint a demokratikus közéletben való részvétel több annál, mint a választásokon való szavazás vagy indulás, bár ezek is fontos elemei.

22. A Miniszteri Bizottság válasza a 2066 (2015). számú ajánlásra.

23. European Youth Forum (2014), Resolution on Easing Access to Visas for more Youth Mobility: www.youthforum.org.

24. http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/index_en.htm.

25. Council of Europe (2011), Partial Agreement on Youth Mobility through the Youth Card within Council of Europe: www.eyca.org/youth-mobility/partial-agreement.

A részvétel és az aktív állampolgárság azt jelenti, hogy a fiatalok megkapják a jogot, eszközt, helyet, lehetőséget és amennyiben szükséges támogatást arra, hogy a társadalom jobbá tétele céljából részt vegyenek a döntéshozatalban, befolyásolják a döntéseket, valamint fellépésekre és tevékenységekre vállalkozzanak.²⁶

47. Amikor a tagállamok a fiatalok részvételét támogatják és ösztönzik, egyben a társadalmi beilleszkedésükhöz is hozzájárulnak, és segítik őket nemcsak az ifjúságukból adódó kihívások és nehézségek, hanem a modern, gyakran névtelenség és individualizmus által uralt társadalom problémáinak a leküzdésében is. A politikai vagy igazgatási rendszerek fejlesztése vagy átalakítása azonban önmagában még nem elég ahhoz, hogy a fiatalok sikeresen, tartósan és érdemben részt vehessenek a nemzeti, regionális és helyi szintű döntéshozatalban. A részvételt ösztönözni kívánó politikáknak vagy fellépéseknek mindig biztosítaniuk kell egy olyan kulturális környezetet, amelyet az ifjúság iránti tisztelet jellemez, és figyelembe kell venniük a fiatalok változatos igényeit, körülményeit és törekvéseit. Az Európa Tanács fiatalok helyi és regionális közéletben való részvételéről szóló átdolgozott európai kartájához készült, „Have Your Say!” (Szólj bele!) címet viselő kézikönyv hasznos tanácsokat nyújt a fiatalok helyi szintű részvételének fejlesztéséhez, különösen az ifjúsági szervezetek és a helyi hatóságok vonatkozásában, és bemutat egy sor oktatási célra használható tevékenységet.²⁷

48. Ahogy a fiatalok helyi és regionális közéletben való részvételéről szóló átdolgozott európai karta is egyértelműen megfogalmazza, elengedhetetlen, hogy a fiatalok és ifjúsági szervezetek partnerként vegyenek részt a tagállamok jogokhoz való hozzáférés javítása érdekében elfogadott stratégiáinak meghatározásában és végrehajtásában. A végrehajtás nyomon követésébe és az elért eredmények értékelésébe is teljes mértékben be kell vonni őket, a végrehajtásért felelő szereplőkkel együtt. A fiatalok problémáik elemzéséhez való hozzászólása egyedülálló és nélkülözhetetlen szerepet játszik abban, hogy a leghatásosabb intézkedések kerülhessenek be a stratégiába. Részvételük segíti az érdekeltek, elsősorban a lezavakadó és az emberi jogokhoz

való hozzáférés támogatását minden bizonnyal leginkább igénylő fiatalok hatékonyabb bevonását.

26. Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life: www.coe.int/youth.

27. Council of Europe (2008), Have Your Say! – A manual on the revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life: www.coe.int/youth.

A végrehajtás nyomon követése és a stratégia felülvizsgálata terén alapvető szerepük lehet annak megállapításában, hogy mi az, ami bevált, és milyen további tennivalókra van szükség.

49. A tagállamok által végrehajtandó intézkedések ezen csoportjában szerepel a szabad gyülekezés, egyesülés és véleménynyilvánítás lehetőségének megkönnyítése minden fiatal számára, többek között a kiegészítő eszközként alkalmazott e-részvételen keresztül. A fiatalok interneten és közösségi médián keresztüli részvétele különféleképpen valósulhat meg. Az ezeken a csatornákon keresztüli véleménynyilvánítás védelme a jogokhoz való hozzáférésük biztosításának nélkülözhetetlen lépése.

A fiatalok részvételhez való jogának védelmét szolgáló másik javasolt intézkedés a fiatalok által vezetett, független, demokratikus szervezetek elismerése és támogatása olyan csatornákként, amelyeken keresztül minden fiatal részvétele és bevonása megvalósulhat.

50. A fiatalok részvételének útjában álló akadályok lebontása a demokratikus deficit és az európai társadalmakban megfigyelhető fokozódó egyenlőtlenségek szélesebb körű problémáinak a megoldásához is elengedhetetlen. A tagállamok kormányait felkérjük, hogy szüntessék meg a fiatalok demokratikus részvételét korlátozó akadályokat, és amennyiben szükséges, vegyék fontolóra a választási rendszereik felülvizsgálatát. A fiatalok politikai szerepvállalásának megváltozása – amelyről „A fiatalok részvételét gátló akadályok lebontása: egy közvetítőnyelv elfogadása a helyi és regionális hatóságok, valamint a fiatalok számára” című, a fiatalok részvételéről szóló kongresszusi jelentés is beszámol – szükségessé teszi a fiatalok és a választott képviselők közötti párbeszéd javítására irányuló intézkedések elfogadását. A kongresszusi jelentés azt javasolja a helyi és regionális hatóságoknak, hogy fogadják el a fiatalok által széles körben használt új kommunikációs kultúrát, és ezáltal tegyék lehetővé, hogy ez a csoport az általa kedvelt eszközöket használva fogalmazza meg problémáit és igényeit, és ténylegesen részt vegyen a szakpolitikák megalkotásában és a döntéshozatalban.²⁸ A tagállamokat felkérjük, hogy a fiatalok demokratikus szerepvállalásának javítása érdekében mérlegeljék a választójogi korhatár helyi, regionális és nemzeti szintű leszállítását alátámasztó okokat és érveket. Úgy tűnik ugyanis, hogy ez az intézkedés segíthet visszafordítani a választásokon szavazó fiatalok számának a csökkenését.²⁹

28. Congress of Local and Regional Authorities (2015), CG/2015(29)7PROV, Bringing down barriers to youth participation: adopting a lingua franca for local and regional authorities: www.coe.int/Congress.

29. Zeglovts (2011), Vote at 16: turnout of the youngest voters – evidence from Austria, paper presented at the ÖGPW (Österreichische Gesellschaft für Politikwissenschaft), 2011. December 2., Salzburg; Franklin M.N. (2004), Voter turnout and the dynamics of electoral competition in established democracies since 1945, Cambridge University Press; Bhakti Y., Hansen K.M. and Wass H. (2012), The relationship between age and turnout: a roller-coaster ride. Electoral Studies 31: 588-593.

32. oldal ► **A fiatalok jogokhoz való hozzáférése**

e. Sokszínű társadalmakban való együttélés

51. Az Európa Tanács fontos szerepet játszik a megkülönböztetés, az intolerancia és a kirekesztés elleni harcban azáltal, hogy támogatja az ifjúsági szervezeteket és civil társadalmat, ösztönzi az egymástól tanulást és a nem formális oktatást, hozzájárul a marginalizált fiatalok részvételének és bevonásának az eredményesebbé tételéhez, fejleszti az interkulturális kompetenciákat és a nemzetközi megértést a fiatalok körében, valamint kihasználja a fiatalok társadalmi és politikai kreativitását.

52. A fiatalok létfontosságú szerepet töltenek be a sokszínűségre és bevonásra épülő békés társadalmak tisztelet, tolerancia és kölcsönös megértés szellemében történő létrehozásában. Ezt az ifjúsági szektor „All Different – All Equal” (Mindenki más – Mindenki egyenlő) kampányában,

ENTER! projektjében és a gyűlöletbeszéd elleni „No Hate Speech Movement” kampányában elért sikerek is bizonyítják. Az ezekben a kampányokban kitűzött céloknak központi helyet kell elfoglalniuk minden olyan hosszú távú szakpolitikában, amely az emberi jogok, a jogállamiság és a demokrácia közös alapértékeinek az előmozdítását és egy emberségesebb, befogadóbb Európa megteremtését kívánja szolgálni. Azok a példák, amikor a fiatalok saját kezdeményezésre vállaltak szerepet a konfliktusok és az erőszak megelőzésére és felszámolására, valamint a fenntartható béke megalapozására irányuló közös jövőkép és útiterv megvalósításában, mint amilyen például az ifjúságról, békéről és biztonságról szóló ammani ifjúsági nyilatkozat, rámutatnak azokra a valós és lehetséges előnyökre, amelyek a fiatalok békéhez, igazságossághoz és megbékéléshez való egyedülálló hozzájárulásában rejlenek. Ennek az elkötelezettségnek és energiának a hasznosításában az ifjúsági munkának is fontos szerepe van, amelyre a nemzeti ifjúságpolitikák Vegyes Ifjúsági Tanács felelősségi körében elvégzett felülvizsgálatai számos bizonyítékot nyújtanak.³⁰

f. Az információhoz és védelemhez való hozzáférés

53. A fiataloknak elegendő információhoz kell jutniuk arról, hogy milyen jogaik vannak. A színvonalas tájékoztatás és az emberi jogi nevelés alapvető előfeltétele annak, hogy a fiatalok – a jogokra épülő megközelítésnek megfelelően – képessé váljanak arra, hogy aktívan kiálljanak a jogaikért.

54. A tagállamoknak olyan hatékony mechanizmusokat kell létrehozniuk, amelyek révén a fiatalokat (és a fiatalokkal foglalkozókat) tájékoztathatják és felvilágosíthatják az őket érintő jogokról, valamint az azok megsértése vagy megtagadása esetén rendelkezésükre álló jogorvoslati lehetőségekről. Ezeket a mechanizmusokat – a panasztételi eljárásokat is beleértve – úgy kell kialakítani, hogy a fiatalok valamennyi csoportja számára könnyen elérhetők legyenek, különös tekintettel azokra, akik hátrányos megkülönböztetéssel vagy társadalmi kirekesztéssel szembesülnek. Az Európa Tanács több olyan segédeszközt is kidolgozott, amelyekre a tagállamok az ebben a tekintetben rájuk háruló feladatok végrehajtása során támaszkodhatnak. 30. A nemzeti ifjúságpolitikák Európa Tanács által elvégzett nemzetközi felülvizsgálatai: www.coe.int/youth. Ezek közé tartozik például a fiatalok emberi jogi nevelésének „Compass” címet viselő és a gyermekek emberi jogi nevelésének „Compasito” elnevezésű kézikönyve, amelyeket Európa-szerte széles körben használnak.³¹ Az ERYICA eszköztára a fiatalok jogokhoz való hozzáféréseinek tájékoztatás és tanácsadás révén történő javítására³² rengeteg hasznos anyagot és segédeszközt kínál a tagállamoknak arra, hogy a fiatalok számukra vonzó formában kaphassanak információt a jogaikról.

55. Az intézkedések végrehajtását az Európa Tanács által indított, „Az emberi jogi védelmi rendszer alapelveinek és működésének tanulása” című projekt beszámolója is segítheti. A projekt átfogó célja, hogy az európai középiskolásokkal megismertesse az európai jog emberi jogokkal kapcsolatos alapelveit, az Emberi Jogok Európai Bírósága működését, valamint az emberi jogok kapcsolatát a nemzeti joggal és az európai társadalmakra gyakorolt hatását. A projekt fókuszában a Bíróság ítélezési gyakorlata és precedens értékű ítéletei állnak, és ezek képezik az alapját a keretében kidolgozott, a tagállamok meglévő emberi jogi nevelési és demokratikus állampolgárságra nevelési programjaiba beépíthető tanórai tevékenységeknek. A projekt célkitűzése, hogy segítsen a fiataloknak jobban megismerni a jogaikat. Emellett ösztönzi őket az ezen jogokban megtestesülő társadalmi alapértékek – a tolerancia, a mások iránti tisztelet, a méltányosság és az önkény elleni védelem – mindennapi életben való gyakorlására.³³

56. A fiatalok emberi jogokról való tájékoztatásának hatékony rendszere lehetővé teszi a kormányzati szervek és az ifjúsági szervezetek közötti együttműködést, és elősegíti az Európa Tanács demokratikus állampolgárságra nevelésről és emberi jogi nevelésről szóló kartája megvalósításának útjában álló bürokratikus és politikai akadályok megszüntetését.

57. Az információhoz való hozzáférés a részvétel egyik nélkülözhetetlen feltétele, és a fiatalok őket érintő lehetőségekről és ügyekről szóló tájékoztatáshoz való jogának elismerése mind gyakrabban jelenik meg a hivatalos európai és nemzetközi dokumentumokban.³⁴

31. Compass: Compasito: www.coe.int/fr/web/compass.

32. ERYICA (2015), Young People's Access to Rights through Youth Information and Counselling: <http://eryica.org>.

33. Freedom(s), Learning activities for secondary schools on the case law of the European Court of Human Rights.

34. Az információhoz való hozzáférés egyik központi témája például az Európa Tanács fiatalok helyi és regionális közéletben való részvételéről szóló átdolgozott európai kartájának (2008) és a Miniszteri Bizottság 18 éven aluli gyermekek és fiatalok részvételéről szóló CM/Rec(2012)2. számú ajánlásának.

A fiatalok csak akkor tudnak részt venni az őket körülvevő közösség tevékenységeiben és életében, és csak akkor tudják kihasználni a nekik szóló szolgáltatásokat és lehetőségeket, ha mindezekről tudnak. A számukra érdekes, illetve önmaguk által szervezett tevékenységekben és projektekben való részvétel bátoríthatja őket a közéletben és a politikai életben való komolyabb szerepvállalásra. A helyi és regionális hatóságoknak és más érintett szereplőknek ösztönözniük és támogatniuk kell a fiataloknak szóló megfelelő tájékoztatási szolgáltatások létrehozását a már létező intézményeken keresztül, mint amilyenek például az iskolák, ifjúsági szolgálatok és könyvtárak. Konkrét intézkedéseket kell tenni annak érdekében, hogy a fiatalok valamennyi csoportjának a tájékoztatási igényei kielégíthetők legyenek, ideértve például azokat is, akik nyelvi akadályok vagy az internethez való hozzáférés hiánya miatt nehezen jutnak információhoz.

58. A tagállamoknak emellett olyan rendszereket kell kialakítaniuk, amelyek hatékonyabban védik a fiatalok jogokhoz való hozzáférését. A Miniszteri Bizottság ajánlásának alapjául szolgáló, jogokra épülő megközelítés azt követeli, hogy a jogok megsértése vagy megtagadása eseteire jogorvoslati mechanizmusok álljanak rendelkezésére. Fontos, hogy a fiatalok ezeket ismerjék és szabadon, szükség esetén független támogatással igénybe vehessék. Az ajánlásban szereplő javaslat szerint a fiatalok jogokhoz való hozzáférése tiszteletben tartásának és védelmének biztosítása érdekében a párizsi alapelveknek megfelelő³⁵ független emberi jogi intézményeket kell létrehozni.

g. Az egészségügyi és szociális ellátáshoz való hozzáférés

59. Az egészségügyi és szociális ellátáshoz való hozzáférést és különösen a mentális egészségügyi szolgáltatások megfelelő időben történő igénybevételét illetően fokozódó nehézségekkel és egyenlőtlenséggel szembesülnek a fiatalok, főként a sebezhető csoportokba tartozók. A megszorítások és a lakosság egészségügyi és szociális ellátás terén jelentkező igényeinek a kielégítése Európa-szerte egyre kevesebb beruházást tesznek lehetővé a fiatalokra irányuló mentális egészségügyi és szociális szolgáltatások területén.

Ennek a jognak a gyakorlása olyan tényezőktől függhet mint például az, hogy valaki dolgozik, vagy a szüleivel él, vagy – ami különösen fontos – hogy mennyire garantálható a titoktartás a szolgáltatás igénybevétele során. A jogosultsági szabályok gyakran éppen azok számára nem világosak, akiknek a támogatás vagy beavatkozás a javát szolgálhatná. Az egészségügyi és szociális ellátás igénybevételével kapcsolatos nehézségek következtében napjainkban egyre több fiatal élete válik bizonytalanná.

35. Az ENSZ Közgyűlése által 1993-ban elfogadott alapelvek: www.ohchr.org.

60. Az egyik legfontosabb megelőző intézkedés a fiatalok egészséges életmódra nevelése és az egészségüket veszélyeztető kockázatokról, illetve azok elkerüléséről való tájékoztatása és felvilágosítása az iskolában és más módszerekkel. Az ajánlás több olyan intézkedést is javasol, amelyek célja, hogy a fiatalok jobban tudják, hogy a tagállamokban milyen egészségügyi alapszolgáltatásokat vehetnek igénybe, és hogyan érhetik el azokat.

VII. Következtetések

61. Egy ilyen fontosságú jogi eszköznek az eredményei sem kevésbé fontosak.

A Miniszteri Bizottság ezen ajánlása csak szigorú nyomon követés, jó kommunikáció és erőteljes támogatás mellett juthat el az elérni kívánt célközönséghez.

A tagállamoknak olyan mechanizmusokat kell felállítaniuk a végrehajtás nyomon követésére, amelyek mellett, hogy jobban számonkérhetővé teszik az ajánlásban foglalt intézkedések fokozatos megvalósítását, egyben támogatják is azt a párbeszéd, tanulás, a gyakorlati tapasztalatok átadása és az együttműködés egyéb formái révén. A három év alatt elért eredmények értékelése céljából megrendezendő szeminárium kiváló lehetőséget biztosít az Európai Ifjúságügyi Irányítóbizottság és az Ifjúságügyi Tanácsadó Testület számára, hogy a haladást felmérje, és szükség esetén további támogatást és iránymutatást nyújtson a tagállamoknak.

Az ajánlás a fiatalok jogokhoz való hozzáféréseinek a javítását célozza, és nem magukkal a jogokkal foglalkozik.

A hozzáférést olyan intézkedéseken keresztül kívánja javítani, amelyek egyrészt elősegítik, hogy a fiatalok tudatában legyenek annak, hogy milyen jogokat élvezhetnek, és mit tehetnek jogaik megsértése esetén, másrészt megszüntetik a jogok gyakorlását gátló jogi politikai és társadalmi akadályokat. Hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a tagállamok rendszeresen ellenőrizzék a jogsértéseket, fellépjenek azok ellen, és jogi rendelkezések révén megfelelő védelmet biztosítsanak.

Az ajánlás minden olyan fiatalra vonatkozik, aki életkora miatt korlátokba ütközik az emberi jogok és alapvető szabadságok teljes körű élvezete, valamint az aktív társadalmi részvétel terén.